

Folketingets Social- og Indenrigsudvalg

Holmens Kanal 22
1060 København K
Telefon 33 92 93 00
sim@sim.dk
www.sim.dk

Sagsnr.
2016 - 2422

Doknr.
338100

Dato
12-04-2016

Folketingets Social- og Indenrigsudvalg har den 16. marts 2016 stillet følgende spørgsmål nr. 3 vedrørende beslutningsforslag nr. B 77 til social- og indenrigsministeren, som hermed besvares. Spørgsmålet er stillet efter ønske fra Pernille Skipper (EL).

Spørgsmål nr. 3:

"Under henvisning til svar på spørgsmål nr. 1 bedes ministeren redegøre for, hvilke dele af forarbejderne til Grundloven, man støtter sig til, når man antager, at disse peger på, at det er urådigheden over formuen, der har været afgørende for at knytte tabet af valgret til umyndiggørelse?"

Svar:

Social- og Indenrigsministeriet har til brug for besvarelsen af spørgsmålet indhentet en udtalelse fra Justitsministeriet. Justitsministeriet har oplyst følgende:

"1. Betingelserne for at opnå valgret til Folketinget følger af grundlovens § 29. Bestemmelsen blev oprindeligt indført ved vedtagelsen af grundloven den 5. juni 1849. Den del af bestemmelsen, der angiver, at umyndiggjorte ikke har valgret, har ændret ordlyd i 1915 og 1953.

I oversigtsform ser bestemmelsens historiske udvikling således ud:

Årstal	Grundloven	Ordlyd
1849	§ 35	"Valgret til Folkethinget har enhver uberygtet Mand, som har Indfødsret, naar han har fyldt sit 30te Aar, medmindre han: ... c. er ude af Raadigheden over sit Bo".
1915	§ 30	"Valgret til Folketinget har enhver Mand og Kvinde, som har Indfødsret, har fyldt sit 25de Aar og har fast Bopæl i landet, medmindre vedkommende: ... c. er ude af Raadighed over sit Bo paa Grund af Konkurs eller Umyndiggørelse".
1953	§ 29, stk. 1, 1. pkt.	"Valgret til folketinget har enhver, som har dansk indfødsret, fast bopæl i riget og har nået den i stk. 2 omhandlede valgretsalder, medmindre vedkommende er umyndiggjort."

I Junigrundloven af 1849 fulgte valgretsbetingelserne således af grundlovens § 35. Betingelserne var genstand for indgående drøftelser på den grundlovgivende rigssamling. Det blev bl.a. drøftet, om der skulle knyttes indtægts- eller formuebetingelser, såkaldte "censuskrav", til valgreten. At umyndige personer ikke skulle have adgang til

at stemme, var dog – modsat censuskravene – mere ukontroversielt, jf. Beretning om Forhandlingerne Paa Rigsdagen, Andet Bind, spalte 2184 f.

Det blev tilføjet ved ændringen af grundloven i 1915, at den manglende rådighed over boet skulle være "på Grund af Konkurs eller Umyndiggørelse". Det er om baggrunden for den sproglige tilføjelse anført i forarbejderne til bestemmelsen, at kravet om, at vælgeren ikke må være ude af rådighed over sit bo, blev begrænset ved tilføjelsen "på grund af konkurs eller umyndiggørelse..." af hensyn til de gifte kvinders valgret, jf. Rigsdagstidende 1914-15, Folketinget II, spalte 3937. Ændringen var således en konsekvens af, at kvinder fik valgret, uden at kvinder på dette tidspunkt havde rådighed over eget bo, hvis de var gift.

Bestemmelsen fik sin nuværende affattelse ved ændringen af grundloven i 1953, hvorefter valgretten er betinget af, at den pågældende ikke er "umyndiggjort". Der er om baggrunden for ændringen anført følgende i forarbejderne, jf. herved bemærkningerne til § 29 i betænkning nr. 66 afgivet af Forfatningskommissionen af 1946, side 34:

"Der er enighed om, at konkurs ikke længere skal komme i betragtning som udelukkelsesgrund. Derimod fastholdes det, at umyndiggørelse som hidtil medfører tab af valgret. Forslaget knytter hertil ikke, som den gældende grundlov, krav om, at den umyndiggjorte er ude af rådighed over sit bo. En sådan urådighed er ifølge myndighedsloven altid knyttet til umyndiggørelse." (Fremhævning foretaget her.)

Der kan i den forbindelse også henvises til Max Sørensen, Statsforfatningsret, 2. udgave ved Peter Germer (1973), side 74f., hvoraf fremgår følgende om valgret til umyndiggjorte:

"Den som er umyndiggjort har ikke valgret. Den rationelle begrundelse for denne bestemmelse er svag, og bestemmelsen kan kun forstås på baggrund af den historiske udvikling. Grl. 1849 og 1866 afskar valgretten for personer der var ude af rådighed over deres bo. Den betragtning som lå til grund herfor var, at den som af en eller anden grund ikke af retsordenen blev anset for at være i stand til at klare sine egne økonomiske anliggender, heller ikke skulle have indflydelse på statsstyret. Grl. 1915 begrænsede reglen til at gælde de tilfælde, hvor urådigheden skyldtes umyndiggørelse eller konkurs. Ved grundlovsrevisionen 1953 var der enighed om, at konkurs ikke burde medføre tab af valgret. Når kravet om at være ude af rådighed over sit bo blev opgivet, skyldtes dette ikke nogen principielt ændret vurdering, men simpelt hen at det var overflødig: umyndiggørelse medfører ifølge myndighedsloven altid at den pågældende mister retten til at råde over sin formue."

Alf Ross anfører i Dansk Statsforfatningsret I, 3. udgave ved Ole Espersen (1980), side 287 f., om betingelsen om, at den pågældende ikke er umyndiggjort, at denne betingelse – ligesom aldersbetingelsen – er begrundet i tanken om, at valgret forudsætter en vis åndelig formuenhed, men at det imidlertid af tekniske grunde må være nødvendigt at knytte valgets udelukkelse til et skarpt kriterium. Man har derfor valgt at knytte den til en stedfunden umyndiggørelse.

2. Med vedtagelsen af værgemålsloven, jf. lov nr. 388 af 14. juni 1995 (med senere ændringer), blev lov om umyndighed og værgemål (myndighedsloven), jf. lovbekendtgørelse nr. 443 af 3. oktober 1985, ophævet. Af Myndighedslovsudvalgets betænkning nr. 1247 fra 1993 om værgemål, side 151-157, fremgår bl.a. følgende om umyndighedsbegrebet i forhold til grundlovens § 29:

"9. *Umyndighedsbegrebet.*

9.1. I dansk ret og sprogbrug er ordene '*mindreårig*', '*umyndiggørelse*', '*umyndiggjort*' og '*umyndig*' indarbejdede og velkendte. Den gældende myndighedslov § 1, stk. 2, indeholder afgrænsninger af begreberne mindreårig og umyndig. Karakteristisk for umyndiggørelse er, at den voksne får frataget handleevnen jf. myndighedslovens § 34. Betegnelserne anvendes hyppigt i lovgivningen til at fastlægge gruppens retsstilling. [...]

9.2.1. I *grundloven* indgår ordet '*umyndiggjort*' i § 29, stk. 1, om valgret, der har følgende ordlyd:

'Valgret til Folketinget har enhver, som har dansk indfødsret, fast bopæl i riget og har nået den i stk. 2 omhandlede valgretsalder, medmindre vedkommende er umyndiggjort. Det bestemmes ved lov, i hvilket omfang straf og understøttelse, der i lovgivningen betragtes som fattighjælp, medfører tab af valgret.'

I betænkningen fra forfatningskommissionen af 1946, s. 34, er bl.a. anført følgende:

'Derimod fastholdes det, at umyndiggørelse som hidtil medfører tab af valgret. Forslaget knytter hertil ikke, som den gældende grundlov, krav om, at den umyndiggjorte er ude af rådighed over sit bo. En sådan urådighed er i følge myndighedsloven altid knyttet til umyndiggørelse.'

Lov nr. 271 af 13. maj 1987 om valg til Folketinget § 1 er i overensstemmelse med § 29, stk. 1.

9.2.2. For udvalgets overvejelser om begreber og terminologi har det haft særlig betydning at *vurdere grundlovens ordvalg*. Det er uden betydning, om umyndiggørelsen alene er sket i formueretlig henseende, jf. den gældende myndighedslov § 2, eller tillige i personlig henseende, jf. § 46. Umyndiggørelse som udelukkelsesgrund i grundlovens § 29 i forhold til valgretten er ligesom aldersbetingelsen begrundet i forudsætningen om, at valgret forudsætter en vis åndelig formuenhed. Efter forarbejderne må det antages, at det er urådigheden over formuen som en konsekvens af umyndiggørelsen, der førte til at knytte tab af valgretten til umyndiggørelsen. Med i vurderingen må også være, at umyndiggørelse efter den gældende myndighedslovs § 2 kan være begrundet i andet end manglende åndsevner eller evnen til at handle fornuftmæssigt, f.eks. drikkædighed, legemlig mangel, sygdom eller anden skrøbelighed. Hertil kommer, at det som omtalt ovenfor i kapitel 2 og 4 langt fra er alle, der mangler evnen til at handle fornuftmæssigt, der umyndiggøres. På baggrund heraf nævner Max Sørensen, at den rationelle begrundelse for grundlovens § 29 er svag, og at bestemmelsen kun kan forstås på baggrund af den historiske udvikling, hvor grundloven fra 1849 og 1866 afskar valgretten for personer, der var ude af rådighed over deres bo, ud fra den betragtning at den som af en eller anden grund ikke af retsordenen blev anset for at være i stand til at klare sine egne økonomiske anliggender, heller ikke skulle have indflydelse på statsstyret. Alf Ross har bemærket, at ved vurderingen af, om forudsætningen vedrørende de umyndiggjortes valgret generelt skulle være til hinder for at ændre retstilstanden omkring umyndiggørelse, må der lægges vægt på, om man ved vedtagelsen af grundlovens § 29 har gjort andet end at regne med, at de grundlæggende regler om umyndiggørelse ville blive bestående, eller om man har villet tilkendegive, at reglerne om umyndiggørelse skal bevares. Formodningen må være imod, at der er tale om en bindende grundlovsforudsætning. Endelig har

Peer Lorenzen anført, at grundlovens § 29 ikke kan antages at være til hinder for, at man ved almindelig lov ændrer myndighedslovens umyndiggørelsesbegreb.

9.2.3. Ved afgørelsen af, hvilken betydning der kan tillægges grundlovens § 29, må der efter *udvalgets opfattelse* lægges vægt på, at bestemmelsen ikke har karakter af retsgaranti for den enkelte borger, men indebærer en begrænsning i visse borgeres adgang til at deltage i folketingsvalg. Ifølge den statsretlige litteratur kan valgretsbetingelsen ikke opfattes som et krav om et vist minimum af åndsevner eller evne til at handle fornuftmæssigt, idet umyndiggørelse som nævnt ovenfor under pkt. 9.2.2. kan være begrundet i andre forhold. Heroverfor kan peges på, at en umiddelbar sproglig forståelse af § 29 kan tale mod, at umyndiggørelsesbegrebet ophæves ved almindelig lov. Det er således i bestemmelsen udtrykkeligt anført, at spørgsmålet om straffes og offentlig hjælps betydning for valgretten skal afgøres ved lov, mens umyndiggørelse efter grundlovens ordning umiddelbart fører til valgretsfortabelse. Under hensyn til bestemmelsens tilblivelseshistorie og de reelle hensyn, der oprindeligt lå bag bestemmelsen, er der dog efter udvalgets opfattelse ikke grundlag for en sådan modsætningslutning.

Derfor er det udvalgets opfattelse, at grundlovens § 29 ikke kan hindre nye lovregler om, hvorvidt en person helt eller delvis kan eller skal fratages adgangen til at råde over sin formue og handle frit med hensyn til sine personlige forhold. Udvalget finder heller ikke noget til hinder for, at eventuelle begrænsninger i retshandleevnen betegnes med andre udtryk end umyndiggjort, eller at det kendte umyndiggørelsesbegreb helt ophæves.

[...]

9.4.5. Som anført ovenfor under pkt. 9.2. findes grundlovens § 29 om *valgret* ikke at udgøre nogen hindring for udvalgets begrebsbestemmelse, herunder undladelsen af at gøre brug af ordet umyndiggørelse. Derimod må grundlovens krav indebære, at i alle tilfælde, hvor en person under en ny værgemålslov i overensstemmelse med *udvalgets tanker fratages handleevne*, jf. udkastets § 6, eller efter mindretallets udkast fratages rådigheden over personlige forhold, jf. udkastets § 6 a, må de pågældende efter valglovgivningen fortabe valgretten.”

Der blev i forbindelse med indførelsen af de nye værgemålsregler foretaget en række konsekvensændringer i anden lovgivning. Bestemmelsen i folketingsvalglovens § 1, hvorefter umyndiggjorte ikke havde valgret til Folketinget, blev i overensstemmelse med Myndighedslovsudvalgets vurdering og forslag ændret til, at personer under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne ikke har valgret til Folketinget. Følgende fremgår af bemærkningerne til lovforslag nr. L 127 af 13. december 1995 om ændring af forskellige lovbestemmelser om umyndighed m.v. (Ændringer som følge af værgemålsloven) om ændringen af folketingsvalglovens § 1:

"Det følger af grundlovens § 29, stk. 1, jf. folketingsvalglovens § 1, at en person, der er umyndiggjort, ikke har valgret til Folketinget.

Tab af valgretten indtræder efter gældende ret ved formueretlig umyndiggørelse efter myndighedslovens § 2. Det er uden betydning, om den pågældende tillige er personlig umyndiggjort efter lovens § 46.

Ved værgemålsloven er reglerne om umyndiggørelse ophævet og erstattet af regler om nye former for værgemål.

I overensstemmelse med Myndighedslovsudvalgets vurderinger, jf. betænkning nr. 1247 om værgemål, side 152-154 og 156-157, er det Indenrigsministeriets opfattelse, at bestemmelsen i grundloven om, at umyndiggjorte ikke har valgret, må indebære, at en person, der efter de nye regler sættes under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, fortaber valgretten.

Det bemærkes i den forbindelse, at Myndighedslovsudvalget særligt har vurderet betydningen af grundlovens ordvalg i relation til den ny værgemålslov. Det er udvalgets opfattelse, at grundlovens § 29 ikke kan hindre nye lovregler om, hvorvidt en person helt eller delvist kan fratages adgangen til at råde over sin formue og handle frit med hensyn til sine personlige forhold. Udvalget fandt heller ikke noget til hinder for, at eventuelle begrænsninger i retshandleevnen betegnes med andre udtryk end umyndiggjort, eller at det kendte umyndiggørelsesbegreb helt ophæves.

Det foreslås derfor, at bestemmelsen i folketingsvalglovens § 1 om, at umyndiggjorte ikke har valgret, ændres, således at personer, der er under værgemål med fratagelse af den retlige handleevne, jf. værgemålslovens § 6, ikke har valgret.”

Lovforslaget blev vedtaget enstemmigt.

3. Som anført i besvarelsen af spørgsmål nr. 1, må det efter forarbejderne til grundlovens § 29, stk. 1, antages, at det er urådigheden over formuen (som en konsekvens af umyndiggørelsen), der førte til, at man valgte at knytte tab af valgretten til umyndiggørelsen.

Bestemmelsens ordlyd blev som anført ovenfor ændret ved grundlovsændringen i 1953, således at det nu ikke længere udtrykkeligt fremgår af grundloven, at vælgeren ikke må være ude af rådighed over sit bo. Der var dog – som det udtrykkeligt fremgår af forarbejderne, der er gengivet ovenfor under pkt. 1 – ikke tilsigtet nogen ændring af retstilstanden på dette punkt.”

Jeg kan henholde mig til Justitsministeriets udtalelse.

Med venlig hilsen
Karen Ellemann